

HEGYI GERGELY

Az olasz–etióp háború

Az első világháború lezárulása után az antanthatalmak által Olaszországnak ígért területeket (Tirolt a Brenner-hágóig, Triesztet, Isztriát, Gradiskát, Valenót a Sasseno-szigetekkel, Dalmáciát, a Dodekanézoszt, Izmirt és környékét, Afrikában a német gyarmatok, valamint Albánia egy részét) nem kapta meg, amelyek után Mussolini hatalomra jutásával igényt támasztottak. Elsősorban a balkáni olasz befolyás elérését kívánták, valamint az afrikai gyarmatok egységesítését. Mivel Líbiából a franciák és az angolok miatt nem tudtak nagyobb területeket szerezni, így az egyetlen terjeszkedési lehetőség Olasz-Szomáliából és Eritreából a független Abesszínia irányába történhetett. A balkán-közép-európai, valamint az afrikai igény együttesen egy európai negyedik nagyhatalom megerősítésének tervét jelentette – a régi római birodalom feltámasztását. Mussolini úgy értékelte a helyzetet, hogy saját céljait még azelőtt el kellett érnie, mielőtt Németország teljes erővel megindulhatna, s Olaszországot az említett gyarapodásban megakadályozná. Ez főleg Hitler hatalomra jutása után jelentette a felkészülés meggyorsítását. Az 1934. júniusi velencei Hitler–Mussolini találkozó sem vezetett eredményre. Ezért Mussolini úgy döntött, hogy a hódítást 1936-tal bezáróan be kell fejeznie, mielőtt Németország annyira megerősödne, hogy a Brenner-hágón át megtámadhassa. Ekkoriban az olasz–francia viszony látszott megjavulni, valamint Anglia kétértelmű magatartása és a Népszövetség rétova lépései mind az olaszoknak kedveztek. Olaszország csak abban az esetben támadhatta meg nyugodtan Etiópiát, ha a hátát biztonságban tudja, tehát amíg ő Afrikában harcol addig senki sem támadja meg Európában, mivel a kétfrontos háborúra nem biztos, hogy képes lett volna. Anglia később azzal védekezett, hogy nem volt tisztában az olaszok szándékával, azonban az nem felelt meg a tényeknek, hiszen Sir John Simon külügyminiszter világosan kijelentette, hogy Mussolini el akarja foglalni Etiópiát. Az olasz kormány februártól kezdett el csapatokat szállítani afrikai gyarmataira. Ezt a pillanatot használta ki Hitler arra, hogy felmondja a versailles-i szerződést, és kimondja a korlátlan fegyverkezést. Érthető volt ezután, hogy a politikusok figyelmét Hitler kötötte le, és ez szerencsétlenül befolyásolta Hailé Szelasszié és Etiópia sorsát. 1935. március 17-én a császár jelezte, hogy az olasz kormány megszakította a közvetlen tárgyalásokat, elutasította a döntőbírósi eljárást, s teljes erővel szállítja csapatait Etiópia szomszédságába. Itt érdemes megemlíteni, hogy az európai nagyhatalmak követték „jól bevált” politikájukat, vagyis megpróbálták különböző területek átadására rábírní Hailé Szelassziét a harcok elkerülése végett. Mit számított nekik egy-egy afrikai határ, ha az az ő érdekeiket nem sértette. Az angol elnöző magatartás csak az olasz–német kapcsolatok szorosabbá válása után változott meg (1935. júniusa). Egyértelműen ki lehet jelteni, hogy Etiópiát a Népszövetség életben tartásáért áldozták fel.

A háborúra a casus bellit egy határincidens jelentette, ami a Val Val oázisnál történt. Ez az oázis minden térképen Etiópia területén volt jelölve, azonban Olaszország katonákat állomásoztatott ott. 1934. december 5-én egy ezer fős etióp alakulat támadta meg az olasz szolgálatban lévő bennszülött helyőrséget. Utóbbi ellenállt, amíg meg nem érkeztek az olasz segítő csapatok néhány repülőgéppel és harckocsival megerősítve, és el nem zavarták a támadókat. Ezután kezdte el hangoztatni Mussolini, hogy a határok védelmére csapatokat kell

HAILÉ SZELASSZIÉ ETIÓP CSÁSZÁR

makacskodása miatt igen csekélyek. Olaszország ekkorra minden ásványi anyagból (olaj, szén) kellő mennyiséget halmozott fel az utánpótlás ellátására. A 29. hadosztályt Dél-Olaszországban összehozták, s Graziani tábornok elindult Eritreába. Az olaszok utakat, vasútvonalakat, erődítéseket és repülőtereket építettek. A nyár végére az olasz hadsereg teljes létszámát kb. egymillió főre emelték. Angolelleses tüntetéseket tartottak Rómában. Az eközben a Népszövetségben lezajló bizottsági tárgyalások, indítványok és elképzelések mind az olaszok malmára hajtották a vizet, az időhúzás nekik kedvezett. Szeptember 1-től kezdve Olaszországban egész sor korlátozó jellegű gazdasági és pénzügyi rendelkezést léptettek életbe. Az angolok a készülődés hatására jelentős flottaösszevonást hajtottak végre a Földközi-tengeren. 1935 szeptemberére Olaszország befejezte a háborús előkészületeket, ami ellen túlságosan senki sem tiltakozott, ezért gondolhatták azt Rómában, hogy a hadjáratot mindenki csendben végig fogja nézni.

Haile Selasszié ezalatt megpróbálta megoldani Etiópia védelmének megszervezését. A császár mindenekelőtt Nagy-Britannia és az Egyesült Államok segítségét szerette volna megszerezni, különféle koncessziók és érdekeltségek biztosításával. Azonban ezek a próbálkozások sem vezettek eredményre. A Standard Oilt az amerikai kormány szólította fel egy Etióp koncesszió felmondására, nehogy az olaszok érdekeit sértsék és a háború kirobbantására okot adjanak. Anglia még ekkor is a Népszövetség egyben tartását tartotta szem előtt, valamint az európai erőegyensúly fenntartását.

Etiópiába szállítania. Az ilyen incidensek mindennaposak voltak az ilyen pontosan ki nem jelölt határszakaszokon, de ezt az egyet használta fel az olasz sajtó és Mussolini. Az eset után mindkét fél a Népszövetséghez fordult a probléma megoldásához. Itt kezdődött az a huzavona, ami meghatározta a nemzetközi politikát 1935 októberéig, a háború kitöréséig (területi rendezési tervek, a jó viszony Olaszországgal bármi áron).

Mussolini 1935 januárjában, miután meg egyezett a franciákkal, hogy azok az etiópiai kaland alatt nem támadják meg, elhatározta a háborút. Január 29-én a somáliai–etiópiai határon újabb incidensre került sor. Február 12-én Olaszországban elrendelték két hadosztály mozgósítását, és azok kiegészítése céljából az 1911-es korosztály behívását. A két hadosztály parancsnokává Graziani tábornokot nevezték ki. Az olasz külügyminisztérium eközben végig azt hangoztatta, hogy ezek a lépések csak a védelmet szolgálják. A csapatszállítások február 20-án indultak. Az első transzport negyven tisztből és 750 közlegényből álló műszaki csoport volt. 21-én négy száz szakmunkás követte őket. Február 21-én az olasz sajtó jelezte, hogy a békés megegyezés kilátásai az etióp fél

Olaszországban sem volt egységes a háború megítélése. Egyes kormánykörök úgy gondolták, hogy a háború nem éri meg az európai béke felborítását. Továbbá úgy látták, hogy a nehéz terep, a rossz utánpótlási lehetőségek és a várható szívós ellenállás miatt túlságosan nagy véráldozatot követel. A pénzügyi szakértők szerint Olaszország amúgy is súlyos anyagi helyzetében egy ilyen kaland megengedhetetlen volt. Úgy tűnt, hogy a Mussolini által ígért háromhetes villámháború kivitelezhetetlen, egyes elemzők szerint akár több mint egy évig is eltarthat, addig pedig Olaszország nem lesz képes aktívan részt venni az európai politikában.

Mussolini két okot nevezett meg az Etiópia elleni háború megkezdésére:

- a határincidensek megnövekedése,
- az olasz túlnépesedés megoldása.

Mindkét ok csak reprezentatív célt szolgált. Az elsőben említett határincidensek nem emelkedtek olyan mértékben, ami szükségessé tette volna az ilyen lépéseket. A második ok megoldását pedig elsősorban az amerikai kivándorlás jelentette, ez azonban az amerikai korlátozó intézkedések miatt megszűnt. Ez azonban megint nem lehetett elégséges indok, mivel Etiópia klímája nem igazán megfelelő az európai emberek számára.

Végeredményben tehát nem egyébről volt szó, mint egy terjeszkedésre beállított nagyhatalom hódító törekvéséről, amit Mussolini a fasiszmus elméletének és mentalitásának megfelelően indokolt egyidejűleg a régi kolonialista hagyományokra is támaszkodva. Valójában Mussolini a „nagy Olaszország” megteremtéséért, a Római Birodalom feltámasztásáért indult harcba. A kiválasztott időpontot az indokolta, hogy meg akarta előzni azt a pillanatot, amikor Németország akcióképes lesz Közép-Európában. A hadjárat elhatározásakor Mussolini valóban azt hitte, hogy az afrikai kirándulást francia támogatás és angol

semlegesség mellett hamar befejezheti, és utána erőben meggyarapodva fogadhatja a németeket a Brenner-hágón. (Teljesen elhibázott és elavult nézeteket tükrözött ez az elgondolása.) Az akció ellenzőit (köztük külügyminiszterét) leváltotta, amivel személyes hatalmát tovább erősítette. Ráadásul a szituáció alkalmas volt a nacionalista hangulat felkeltésére és a nemzeti hiúság táplálására. Mihelyt Anglia fenyegető árnyként jelent meg, az olaszok azt is kezdték elhinni, hogy Etiópia veszélyezteti Olaszország biztonságát. Ugyanakkor egy modern hadsereggel lényegében nem rendelkező, a technikát nem ismerő nép elleni háború nagy győzelemmel

ETIÓPIA MEGMENTÉSÉÉRT: A CSÁSZÁR CHURCHILLNÉL

kecsegtetett. A régi hódítási kísérlet kudarcra indokul szolgált az újabbhoz. Mindent összevetve a háború jó eszköznek tűnt a fasiszta rendszer iránti lelkesedés fenntartására és fokozására.

A hadjárat

1935. október 3-án, a hajnali órákban az olasz csapatok két szakaszon átlépték az etióp határt. Ezzel kialakult az első világháború óta az első igazi háborús feszültség, amely egyúttal a második világháborút közvetlenül megelőző szakasz nyitánya volt. Az október 3-i olasz lapok közölték, hogy az etióp csapatok megkezdték az ellenségeskedést, amire az olasz hadsereg védekezni kényszerült. Bár az olasz támadás északon Eritreából, délkeleten pedig Olasz Szomália irányából egyszerre indult meg, az olasz emberi és anyagi erők javát északon összpontosították. Az eritreai csapatok szinte akadály nélkül az aszmarai fennsíkon nyomultak előre. Negyedikén ütköztek először szervezett etióp ellenállásba, amikor is az északi etióp hadsereg egy kisebb csoportjával csatára került sor. Délkeleten, Ogaden tartományban, az olasz csapatok a helyi lakosság szervezetlen ellenállásba ütköztek. Ezen a vidéken az olaszok már az első naptól igyekeztek a lakosságot maguk mellé állítani, tudva, hogy a szomáli, galla és egyéb népek elégedetlenek a központi etióp uralommal.

A támadás megindításának pillanatában Olaszország még nem fejezte be teljesen a csapatok és a felszerelés szállítását Kelet-Afrikába. A három olasz gyarmaton ekkor 15 hadosztály és két csonka, milicistákból álló, egyenként 14 zászlóaljnyi csonka hadosztály állomásozott. Mindebből három hadosztálynak bennszülöttek, kettőnek pedig úgynevezett feketeingesek voltak a tagjai. Az afrikai olasz erők összesen 300 000 katonát tömöríthettek felszerelve a hadviselés akkor legmodernebb eszközeivel: harckocsikkal, gyorsan mozgó, kisméretű páncélos autókkal, repülőgépekkel. Az északi hadszíntéren 126, délen 38

repülőgép állt rendelkezésükre; ezt a számot a hadjárat folyamán összesen kb. 1000-re emelték. Az olasz haderő három nagy csoportra tagolódott. A Líbiában állomásozó erők parancsnoka Balbo tábornagy, az Eritreából támadóké De Bono tábornok, a Szomáliából megindulóké Graziani tábornok volt. Az egész afrikai operációt De Bono tábornok irányította. Az olaszok fölénye elsősorban azonban technikai volt. Mindaddig ez volt a legnagyobb szabású gyarmati vállalkozás.

Az olaszokkal szemben álló állandó etióp hadsereg ugyanekkor 100 000 főre rúgott.

AZ ETIÓP ELIT

Ennyi volt az etióp hadsereg magva, amelyről el lehetett mondani, hogy tagjai fel vannak fegyverezve, vagyis minden katona rendelkezett valamilyen fegyverrel, ha a jelentős részüik régen el is avult. A császár fegyvervásárlási kísérletei jelentősebb hitel, vagy kölcsön híján nem vezettek számottevő eredményre. Mindössze annyit sikerült elérnie, hogy a támadást megelőzően nagyobb mennyiségű hadianyaghoz jutott angol, belga, német és japán forrásokból. Így végeredményben ez a „jól felszerelt”, 100 000 főnyi elit hadsereg is jórészt csak puskákkal és első világháborús géppuskákkal rendelkezett, repülőgépe és tankja pedig egyáltalán nem volt. Még kedvezőtlenebb viszonyok uralkodtak az egyes tartományi fejedelmek által kiállított csapatoknál. Ezeknek tagjai inkább hadrakelt parasztok, pásztorok, vadászok voltak, mintsem katonák. Egyenruhát nem kaptak, szállító eszközökkel nem rendelkeztek, élelmezésükről gondoskodtak, még fegyverük is alig akadt. A mozgósított etióp férfiak száma a támadás pillanatában kb. 350 000 fő volt. Négy nagyobb egységre tagolták őket. A legnagyobb erőt, amely magában foglalta a központi etióp hadsereget is, a mintegy 200 000 főből álló északi hadsereg képezte Rasz Szejum főparancsnoksága alatt. A keleti csoport csakúgy, mint a déli, 70-70 000 főt számlált; a negyedik csoport képezte az úgynevezett főtartalékot.

A katonák számát tekintve tehát nagyjából azonos erők álltak egymással szemben. Harci feltételeik azonban nagyon eltérőek voltak. Az etiópok egyetlen előnye a helyismeret volt, ami a hegyes, erdős területen a gerillaharcmodorban jól megmutatkozott.

Az október 3-án megindított hadműveletek körülbelül két hétig tartottak, és ez alatt komolyabb csatározásra csak északon került sor. Október 5-én az olasz egységek elfoglalták Adigrat helységet, majd 6-án hajnalban erős tüzérségi előkészítés után támadást indítottak az Aduától északra állomásozó etióp erők ellen, s azok szétverése után a délelőtt folyamán bevonultak Aduába. Ezt követően Akszumért indítottak rohamot, és hosszabb, heves csatározások után be is vették a várost. 8-án és 9-én etióp ellentámadást kellett visszaverniük, majd Adua háta mögött jelentős partizánerekkel keveredtek harcba. Akszumot október 10-én az etiópok visszaszerezték, s az olaszoknak csak újabb nehézségek és áldozatok árán, 14-én sikerült ismét elfoglalniuk. Ezután északon hosszabb ideig nem került sor újabb támadó hadmozdulatokra. Délkeleten az olaszok nem találtak számottevő ellenállásra, kivéve a nevezetes Val-Val-övezetet, amelyet az etiópok birtokukba vettek. Itt az olaszok előrenyomulása egyébként csaknem háborítatlanul folyt Harar város irányába. A császár ezen a frontszakaszon visszavonulást rendelt el. Eközben Brit Szomálián át főleg Csehszlovákiától nagyobb mennyiségű fegyver és lőszer érkezett az országba. Délen az olaszok nemcsak bombázó repülőgépeket vetettek be, hanem a hivatalos jelentések szerint több ízben gázt is használtak. A frontok október 15-e körül megállapodtak. Az olaszok egyik fronton sem kezdtek újabb, nagyobb arányú támadó hadműveletbe. Ennek több oka volt. A katonai ok az lehetett, hogy a már elfoglalt vonalakra akarták szállítani a további előnyomuláshoz szükséges utánpótlást. A politikai ok abban rejlett, hogy egy-egy elfoglalt területet, mielőtt tovább merészkedtek volna, előbb mindig pacifikálni igyekeztek, azaz különféle módszerekkel igyekeztek letörni a helyi ellenállást. A harmadik ok pedig diplomáciai volt, mivel Mussolini ki akarta várni a világ közvéleményének reakcióját. Elképzelhető, hogy az esetleges tárgyalásokra igyekezett időt biztosítani. Anglia az olasz lépésekre csapatösszevonásokkal reagált Egyiptomban és Brit Szomáliában.

A következő napokban a figyelem a Népszövetség felé fordult. Az olaszok azzal érveltek, hogy ha a Népszövetség szankciókkal él, akkor kilép a szövetségből. Az angolok ragaszkodtak

a teljes embargóhoz, de végül csak fegyverbeviteli, hitel-, és pénzügyi tilalmat vezettek be. Azonban ezeket a tilalmakat több ország nem tartotta be (Svájc, Jugoszlávia, Ausztria). Az Egyesült Államok tovább folytatta semleges politikáját. A Népszövetség végül Olaszország és a háború szempontjából létfontosságú olaj, és szén bevitelét nem korlátozta. Így végeredményben semmi érdemleges nem történt, ami megállíthatta volna az olaszok további harci cselekményeit. Ezalatt hidegültek el végleg a francia–olasz kapcsolatok is.

Az olasz–etióp háború volt az első olyan gyarmati háború a történelem folyamán, amelyben a gyarmatosító ország tömegpusztító fegyvereket alkalmazott a védtelen hazai lakossággal szemben. A háborút az olaszok elsősorban gépekkel vívták, így tömegméretekben kipróbálhatták az új típusú eszközöket. Az etiópiai háború ebben a tekintetben is megelőzte a spanyol polgárháborút. Azonban azt is el kell ismerni, hogy az olasz haditechnika és taktika több tekintetben is megbukott. Az olasz hadászatot az jellemezte, hogy a tervezett támadási szakaszon, erős tüzéségi előkészítés után, amelyet bombázókkal végeztek, könnyű harcokocsik nyomultak előre. Ezeket követte a bennszülött lakosságból álló gyalogság, amely a közelharcot megvívta, s csak utánuk jelentek meg az olaszok, hogy a terepet megszállják. Utakat építettek, biztosították az utánpótlást, felvonultatták a tartalékokat, s csak ezután kezdtek a következő zóna meghódításához. A hadjárat harcászati célja az etióp haderő zömének megsemmisítése volt egy döntő ütközetben, s ezt követően a főváros elfoglalása.

Az akció elhúzódott. Az olaszok nem tudták kicsikarni a döntő ütközetet, az elfoglalt területek jelentős részét nem voltak képesek pacifikálni, s ugyanakkor veszteségeik egyre nőttek. Az olaszok problémái a szállítóeszközöknél kezdődtek, mivel azok általában nem tudtak megbirkózni a tereppel és a klímával. A bombázások sem érték el teljesen céljukat, stratégiai jelentőségük nem volt, hiszen kiépített utak nem nagyon voltak az országban. A bombázások egyedül a lakosság gyilkolására és megfélemlítésére voltak használhatóak. Az embervadászatban részt vettek a könnyű olasz vadászrepülőök is. Nem volt ritka az sem, hogy kijelölt vöröskeresztes kórházakat is támadtak. A kegyetlen gyilkolással az olaszok csak azt érték el, hogy maguk ellen bősítették az etiópokat; olasz katonának nem volt tanácsos fogásba esnie. A császár erői direkt lassították az olasz támadást, kitértek az összecsapások elől, nem vállaltak nagyobb csatákat, lesből támadtak inkább, ezzel komoly veszteségeket okozva az olasz csapatoknak mind erőben, mind harci morálban. Az etióp csapatok helyzetét tovább nehezítette az is, hogy ellátásukat nem oldották meg megfelelően, így azok egyre többször ragadtatták magukat a lakosság megsarcolására. Az etióp csapatok ráadásul a fegyelmet sem ismerték, így sokszor még a lehetséges védekezési módokat sem alkalmazták.

Miután a támadó olasz egységek október közepén elérték Akszumot, a front jó időre megmerevedett. Ugyanakkor délen, a Sibeli-folyó vidékén is megálltak az olaszok, s ezt követően csak lassan, szinte tapogatózva haladtak előre. Október 27-én északon megmozdultak, de ez az akciójuk szinte azonnal megtorpant. Nehezen érték csak el a Takkaze-folyót, ahol ismét hosszabb időre megálltak. Az olaszok november 8-án elfoglalták Makale városát. Ezt követően az olasz csapatok a Geva folyótól délre eső magaslatokon védelemre rendezkedtek be. Október végétől Graziani tábornok motoros alakulatai a déli hadszíntéren viszonylag könnyebben jutottak előre, mivel a terep nekik kedvezett. Az etióp erőket november közepén Jijiga és Harar környékére vonták vissza. A Graziani-féle hadsereg zöme pedig Korahétól északra, Gabredare területén rendezkedett be védelemre. Ekkorra azonban az etióp erő is felzárkóztak, és erős ellenállást fejtettek ki. Az elkeseredett harcok végeredménye etióp áttörés volt, visszavetették az olaszokat Korahétól északra, és Dagahaburtól

délre is. Több olasz alakulatot is elvágtak a főerőktől. Rasz Nasibu csapatai a Fafan völgyében Korahe felé, Rasz Deszta csapatai pedig az olasz erők nyugati oldala ellen támadtak. Az állandó olasz légitámadások ellenére nyomultak előre Dolo felé. Az olaszok ezért feladták támadásukat, s Graziani átcsoportosította erőit: zömében Dolónál vonta össze erőit. Ezt követően egészen január második feléig a déli fronton változatlan maradt a helyzet. Az olasz csapatok csak aktív védekezést fejtettek ki. Alapjában véve hasonló helyzet alakult ki az északi fronton is, azzal a különbséggel, hogy az etióp erők elitje és számszerű többsége itt állomásozott, és Hailé Szelasszié ezen a területen szándékozott nagyobb ellentámadást kibontakoztatni. November második hetében etióp csapatösszevonásokat hajtottak végre Amba Alagi körzetében. Az olaszok az aktív partizántevékenység miatt ezt nem tudták megakadályozni. Végeredményben tehát az történt, hogy az olaszok első sikereiket sem északon, sem délen nem tudták győzelemre váltani. A pozíciók biztosítására az olaszoknak újabb hadosztály bevetését kellett elhatározniuk. A nagy hangon reklámozott győzelmek a valóságban kudarcokat takartak. Ennek következtében Mussolini november közepén leváltotta De Bono tábornokot. A főparancsnokságot Badoglio tábornagy, az olasz hadsereg vezérkari főnöke vette át. Badoglio kinevezése nem hozott gyors változást a frontok helyzetében, bár újabb erősítéseket is bevetettek.

November második felében minden jel arra mutatott, hogy Hailé Szelasszié csapatai támadásra készülnek. A Makalétól délre összevont csapatok zöme a legjobban képzett és felszerelt császári haderőhöz tartozott. A császár főhadiszállását Daséba helyezte át, s onnan irányította az etióp erők felvonulását. Az olaszok további várakozásra voltak kárhóztatva, s az egész novembert partizánok vadászataival töltötték. December 15-re virradóan egy körülbelül 3000 főnyi etióp egység Akszumtól délnyugatra, a Takkaze-folyó mentén támadást indított, s az olasz csapatokat mintegy 20 kilométerrel visszavetette. Az olaszok jelentős veszteségeket szenvedtek. Ugyanakkor Tembien vidékén, a Geva folyótól északra, továbbá a Takkazétól északra is heves harcok folytak. Az etiópiiai jelentős területeket visszafoglaltak, s január első felében addisz-abebai hírek szerint már az egész Tembien-vidék a kezükben volt. Megközelítették a Gabar folyót. Erődítési munkálatokat végeztek, majd többször rajtaütöttek a makalei olasz védelmi állásokon. Végeredményben január közepére az olaszok az északi és déli fronton egyaránt kénytelenek voltak visszavonni előretolt állásaikat. Január végén nagyobb szabású etióp ellentámadás kezdődött. Átmeneti sikereket értek el, súlyos veszteségeket és nagy nehézségeket okozva az olasz hadvezetőségnek. A támadás végül összeomlott. A győzelmek ellenére január–februárban a császár hadseregében a bomlás jelei mutatkoztak. Ezt használta ki Badoglio tábornagy az összehangolt olasz támadás megindítására.

Ezalatt a tárgyalások tovább folytak a Népszövetség és a különböző politikai színtereken. Mussolini tárgyalási alpnak Etiópia átadását tekintette, amit Anglia és Franciaország elképzelhetetlennek tartottak. Így a Népszövetség az olajszankciók bevezetésével fenyegette meg Olaszországot. Mussolini időhúzó és megtévesztő politikája végül sikeres volt. A tárgyalások idején végig azt hangsúlyozta, hogy Olaszország a nyersanyagokból tetemes tartalékokkal rendelkezik, így nem érnének semmit a szankciók. A blöff teljes mértékben bejött. Mikor 1936. március 2-án a tizennyolcas bizottság tagjai összegyűltek, hogy a szakértő bizottság jelentése alapján döntsenek a szankció ügyében, már senki sem gondolt komolyan az olajembargó kimondására. Ráadásul ennek bevezetésével sem oldódott volna meg minden, hiszen nem biztos, hogy mindenki betartotta volna. Tehát el lehet mondani, hogy

Etiópiát feláldozták az európai békéért és erőegyensúlyért. Olaszország szinte az egész hadjárat alatt zöld utat kapott terveit végrehajtására. Ráadásul Hitler kihasználva a kialakult helyzetet 1936. március 7-én hajnalban bevonult a rajnai demilitarizált övezetbe, valamint bejelentette a locarnói szerződés megszüntét.

Győzelem!

Az olasz hadsereg február 15-én az etiópai északi fronton Makalétól délre támadásba lendült, s elfoglalta az Amba Aradam hegyvonulatot. Az áttörésnél a császár csapatai jelentékeny veszteségeket szenvedtek. Ezt követően az olaszok nyugati irányba támadtak, s a Tembien vidékén álló etióp erőket rohamozták meg. Közben délen Graziani is elindult Rasz Nasibu hadserege ellen. Az olaszok északon hamarosan elérték Aderat területét, majd 28-án birtokba vették Amba Alagit. A hó végén Tembien környékén is befejeződtek a kemény küzdelmek; az olaszok bekerítették és felmorzsolták az ellenséges csapatok nagy részét. Ezután ismét Takkaze felé nyomultak előre, akkor már minden komolyabb ellenállás nélkül. Elfoglalták Alkadra vidékét, s március közepén elérték az Asangi-tóhoz. Itt vonta össze a császár legjobb csapatait, s döntő ütközetre készült. Döntése nem volt szerencsés, minthogy előre lehetett látni az etióp erők vereségét és felmorzsolódását. Támadását a császár március 31-án indította meg, s napokon belül katasztrofális vereséget szenvedett. Az összeomlás után megnyílt az olaszok előtt az Addisz-Abebába vezető út. Ilyen körülmények között természetesen már nem volt érdekes, mi történik Genfben. A Népszövetség egyébként is német lépéssel volt elfoglalva. Az olaszok eközben szinte zavartalanul nyomultak előre. Graziani is jelentős előrehaladást tett, s elfoglalta Neghellit, ami kb. 200 kilométerre fekszik a határtól. Az olaszok északon elfoglalták Gondart, majd gyors iramban közeledtek a főváros felé. A császár május 2-án Djiboutin keresztül elmenekült, s egy angol hadihajó fedélzetén Palesztinába távozott. Ezt követően a rendetlenül visszaözönlő etióp csapatok valóságos anarchiát idéztek elő Addisz-Abebában. A közigazgatás teljesen megszűnt. Az olaszok Badoglio tábornok vezetésével május 5-én bevonultak a fővárosba. Bár az olaszok ekkor még csak az ország felét szállták meg, Mussolini még ezen a napon bejelentette a háború diadalmas befejezését, Etiópia bekebelezését és az „Olasz Birodalom” megalapítását. Május 9-én a Fasiszta Nagytanács formailag is deklarálta az etiópai olasz fennhatóságot. Ezzel a lépéssel szinte minden érvényben lévő szerződést megszegtek. Az elkövetkezendő napokban sem történt semmilyen retorzió Olaszországgal szemben. Június 20-án az Egyesült Államok visszavonta az embargókat. Július 15-én a Népszövetség is feloldotta a szankciókat, ezzel hivatalosan is beismerve az olasz-etióp háború befejezését. Az olaszoknak ezzel még nem sikerült teljesen pacifikálni az országot, ez csak ez év októberére valósult meg. Rövid időn belül az Egyesült Államokon kívül – valamilyen formában – mindenki elismerte Etiópia annexióját. 1936 végére az olasz-etióp háború végleg lekerült a nemzetközi tárgyalások napirendjéről.

Tűz!

A háború egyik következményeként azt lehet megállapítani, hogy kialakultak a második

világháború katonai táborai. Egyértelműen meg lehet állapítani, hogy elsődleges szempont mindig az európai béke, és status quo megtartása volt, bármi áron. Továbbá az olaszok „dicsőséges” előrenyomulása előrevetítette második világháborús eredményeiket, taktikájuk elavultságát, technikai lemaradásukat. Az olasz–etióp háború tipikus példa volt az európai nagyhatalmak politikai céljainak megvalósítására, valamint az első világháború óta kifejlesztett új fegyverek kipróbálására is ideális terepet nyújtott.

Felhasznált irodalom

ORMOS MÁRIA: *Háború Etiópia földjén*. Budapest, 1970, Kossuth.

GÁRDOS MIKLÓS (szerk.): *Az olasz–etióp háború*. Évfordulók: 1985. 317–323.

GÁRDOS MIKLÓS: *A panoptikum raktára*. Budapest, 1980.

ORMOS MÁRIA: *Mussolini: politikai életrajz*. Budapest, 1987, Kossuth.

KIS ALADÁR: *A Duce*. Budapest, 1989, Zrínyi.

KOTECZKI ISTVÁN

A magyar légierő megszervezése és a kárpátaljai hadművelet légi eseményei

1. Előszó

1939. március 15-én az önálló Szlovákia kikiáltását, illetve a Cseh–Morva Protektorátus létrehozását követően a magyar hadsereg megindította hadműveleteit Kárpátalja visszaszerzésére. Március 17-ére elérték a lengyel határt, majd néhány nappal később március 23-án – kihasználva a térségben fennálló, még nem rögzített államhatárok és geopolitikai érdekeltségek adta lehetőséget – folytatta előrenyomulását Szlovákia területén északra Kassa és Eperjes felé, hogy minél nagyobb területi nyereségre tehesen szert északi szomszédja kárára a revízió végrehajtása okán. E hadműveletben a harcok során a papíron még csak egy éve létező magyar légierő, a Magyar Királyi Honvéd Légierő is átesett a tűzkeresztségen, tevékenyen kivette a részét a hadi tevékenységből, sőt, kiváló eredménnyel, 9:0 légi győzelem-aránnyal zárta a hadjáratot. Ezekről a légi harcokkal, valamint a fegyvernem trianoni békeszerződéstől az első éles bevetéséig történő időszakról szeretném a tisztelt olvasót megismertetni.

2. A magyar légierő a trianoni békeszerződés után, a teljes rejtés időszakában (1923–27)

Az 1918–19-es magyarországi forradalmi események, a belgrádi konvenció, az újabb és újabb diplomáciai jegyzékek a szinte havonta változó végleges demarkációs vonal kijelöléséről világossá tették, hogy a Nagy Háborút követő béke merőben más lesz, mint az eddigi fegyveres összecsapásokat lezáró szerződések. Az illetékesek ezért igyekeztek a nemzeti vagyont minél nagyobb mennyiségben meg- és átmenteni. Konkrétan a fegyveres erők